

УДК 378

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-12\(30\)-1735-1743](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-12(30)-1735-1743)

Фомін Андрій Володимирович кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри мовних та гуманітарних дисциплін, Технічний університет «Метінвест Політехніка», м. Запоріжжя, тел.: (097) 339-35-12, <https://orcid.org/0000-0001-9565-3706>

ПОШИРЕННЯ СТУДЕНТСЬКИХ СУБКУЛЬТУР В УМОВАХ ВІЙНИ ТА КОРОНОКРИЗИ

Анотація. Стаття розглядає, досліджує та деталізує феномен поширення студентських субкультур в умовах коронакризи та війни (воєнного стану) в Україні крізь призму соціологічного вчення.

Розглянуто вплив коронавірусної інфекції COVID-19 на формування студентських субкультур. Для уточнення та розуміння понятійно-категоріальної доктрини соціальних трансформацій до уваги взято такі фактори, як ізоляція та пошук спільноти, зміна цінностей та виникнення нових форматів комунікації як наслідок.

Систематизовано, водночас, особливості, закономірності та характеристики поширення студентських субкультур в Україні в умовах війни (насамперед, як соціального явища, а також — як політичного та безпекового). Для цілей зазначеної соціально-дослідницької конотації здійснено огляд таких кластерних категорій процесу, як патріотичні та волонтерські рухи, психоемоційна адаптація, явище діджиталізації субкультур тощо.

Проаналізовано та генералізовано складник дотичності та взаємного зв'язку між явищем коронакризи, викликаним поширенням гострої респіраторної вірусної інфекції COVID-19, а також повномасштабним вторгненням РФ на територію України від 24.02.2022 р. Із соціально-парадигмальної перцепції, у статті конкретизовано зазначене явище за ознаками гібридності субкультур, посилення креативності та пошуку солідарності як соціальними явищами (обставинами соціальної дійсності) у рамках студентської спільноти.

Здійснено висновок щодо соціальної та соціально-суспільної ролі коронакризи, викликаній поширенням гострої респіраторної вірусної інфекції COVID-19 та повномасштабного вторгнення РФ на територію України від 24.02.2022 р. у контексті видозміни соціальних зв'язків студентської спільноти та зародження у їхніх рамках нових субкультурних формацій активу.

Ключові слова : студентські субкультури, коронакриза, війна, волонтерство, психоемоційна адаптація, діджиталізація субкультур, студентська спільнота, субкультурний актив.

Fomin Andriy Volodymyrovych Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Language and Humanities, Metinvest Polytechnic Technical University, Zaporizhzhia, tel.: (097) 339-35-12, <https://orcid.org/0000-0001-9565-3706>

SPREAD OF STUDENT SUBCULTURES IN CONDITIONS OF WAR AND CORONACRISIS

Abstract. The article considers, investigates and details the phenomenon of the spread of student subcultures in conditions of coronacrisis and war (martial law) in Ukraine through the prism of sociological doctrine.

The impact of the COVID-19 coronavirus infection on the formation of student subcultures is considered. To clarify and understand the conceptual and categorical doctrine of social transformations, factors such as isolation and the search for community, changing values, and the emergence of new communication formats as a result were taken into account.

At the same time, the features, patterns, and characteristics of the spread of student subcultures in Ukraine in war conditions (primarily as a social phenomenon, but also as a political and security one) were systematized. For the purposes of the specified social and research connotation, a review of such cluster categories of the process as patriotic and volunteer movements, psycho-emotional adaptation, the phenomenon of digitalization of subcultures, etc. was carried out.

The component of the connection and mutual connection between the phenomenon of the corona crisis caused by the spread of the acute respiratory viral infection COVID-19, as well as the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine from 24.02.2022 was analyzed and generalized. From a social-paradigmatic perception, the article specifies the phenomenon in terms of the hybridity of subcultures, the strengthening of creativity and the search for solidarity as social phenomena (circumstances of social reality) within the student community.

A conclusion is made regarding the social and socio-social role of the corona crisis caused by the spread of the acute respiratory viral infection COVID-19 and the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine from 02/24/2022 in the context of the modification of social ties of the student community and the emergence within them of new subcultural formations of the asset.

Keywords: student subcultures, corona crisis, war, volunteering, psycho-emotional adaptation, digitalization of subcultures, student community, subcultural asset.

Постановка проблеми. Сучасний світ стикається з низкою глобальних викликів, які суттєво впливають на всі сфери суспільного життя, зокрема на молодь. Війна та пандемія COVID-19 стали потужними деструктивними факторами, що трансформують звичні моделі соціальної взаємодії, цінності та культурні практики молодіжних спільнот. Студентство, як одна з найактивніших і найбільш «чутливих» соціальних груп, опинилося в ситуації, коли традиційні форми самоорганізації, комунікації та субкультурного розвитку зазнали кардинальних змін.

Враховуючи вищезазначене, затребуваність даного дослідження обумовлена необхідністю проаналізувати та конкретизувати у соціальному вимірі вплив війни та коронакризи на формування нових форм студентських субкультур, зокрема їхню переорієнтацію на волонтерство, патріотизм, психологічну адаптацію та інтеграцію цифрових технологій у соціальну взаємодію. У цьому контексті важливо зрозуміти, як студентські субкультури функціонують як механізм адаптації до умов невизначеності, збереження культурної ідентичності та підтримки солідарності в умовах глобальних криз.

Незважаючи на численні дослідження молодіжних субкультур, взаємодія цих процесів у контексті війни та пандемії залишається недостатньо вивченою, що обмежує розуміння сучасної студентської культури як важливого елемента соціальної стійкості. На основі вищевикладеного відмічаємо необхідність поглибленого аналізу, який дозволить визначити ключові тенденції, проблеми та перспективи розвитку студентських субкультур у кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання поширення студентських субкультур в умовах коронакризи та війни в Україні є недостатньо деталізованим з точки зору соціологічного вчення питанням доктринально-теоретичного значення.

Так, аспект функціонування та формування субкультур в Україні в умовах коронакризи був побічно або прямо систематизований у працях таких вітчизняних науковців та дослідників, як В. Павелків, В. Сіткар, Н. Микитенко, Ю. Білявська.

В свою чергу, питання субкультурного формування в умовах війни (воєнного стану) повністю або частково окреслене та науково обґрунтоване у працях згаданого В. Павелківа, А. Подаляко, Л. Івашової, Р. Кудряшова та ін.

Водночас, питання взаємодії таких факторів, як коронакриза та повномасштабне вторгнення РФ до України від 24.02.2022 р. на формування студентських субкультур як соціального фактору не розглядається у парадигмі вітчизняних досліджень взагалі.

Окрім того, аспект формування та поширення власне студентських субкультур як конкретної соціальної групи у рамках вітчизняних праць та наукових досліджень не розглянутий взагалі (використовується термінологія «молодь», «молодіжні субкультури»), що формує необхідність додаткового, більшою мірою конкретизованого аналізу поширення студентських субкультур в умовах коронакризи та війни в Україні у якості об'єктивного факту соціальної дійсності та предмету дослідження соціологічного вчення.

Мета статті — визначити, дослідити, проаналізувати та конкретизувати особливості поширення студентських субкультур в умовах коронакризи та війни (воєнного стану) в Україні.

Виклад основного матеріалу. Першочергової необхідності у процесі аналізу та дослідження поширення студентських субкультур в умовах коронакризи та війни (воєнного стану) в Україні як терміну та явища набуває дефініціювання сегменту «студентська субкультура» з точки зору соціологічної теорії.

Як зазначається у дослідженні американського соціолога К. А. Фелдмана [1], термін та явище «студентська субкультура» доцільно визначати як специфічну форму молодіжної субкультури, що виникає та розвивається в середовищі студентської спільноти та включає в себе систему цінностей, норм, поведінкових моделей, символіки, традицій і форм самовираження, які відрізняють студентів як окрему соціальну групу від інших спільнот. У зазначеній праці також слушно підмічено, що важливими елементами студентської субкультури є неформальні відносини, спільні інтереси, прагнення до самореалізації, критичне сприйняття усталених суспільних норм і пошук нових форм соціальної взаємодії [1].

Щодо поширення студентських субкультур в Україні в умовах коронакризи та війни, на наш погляд, доцільно відмітити наявність спільних факторів генерації даного явища. Не дивлячись на те, що останні не є конкретизованими у вітчизняних дослідженнях, на підставі закономірностей розуміння та соціологічного розуміння оригінації подібного виду респонсивної поведінки можемо виділити їх генераційну природу. На наш погляд, вона полягає в тому, що студентські субкультури в умовах війни та коронакризи характеризуються адаптацією до кризових обставин через посилення цифрової комунікації, активізацію соціальної солідарності, переосмислення цінностей та розвиток інноваційних форм самоорганізації.

У цих умовах студенти об'єднуються навколо спільних викликів, таких як волонтерство, психологічна підтримка та захист прав, що супроводжується зростанням патріотичних настроїв і креативних способів самовираження.

Логічно зауважити, що обидва випадки є де-факто відповіддю на стресові обставини для індивіда та студентства як окремої соціальної групи із власними закономірностями світобачення, інтересами, колом спілкування. Відтепер, відтак, ми пропонуємо окремо зосередити власну увагу на дослідженні та аналізі особливостей поширення та формування студентських субкультур безпосередньо в умовах поширення COVID-19 та повномасштабного вторгнення рф до України від 24.02.2022 р.

У контексті аналізу явища коронакризи у світлі формування студентських субкультурних рухів ми пропонуємо звернутися до наукового дослідження українського психолога В. Павелківа, де той проаналізував вплив молодіжних субкультур на поведінку молоді в особливий період [2]. На його переконання, загальне розуміння поширення молодіжних субкультур в умовах такого кризового явища, як пандемія, реалізується за принципами реагування на соціальну ізоляцію (концепція «ізоляція та пошук спільноти»), респонсивної поведінки на зміну цінностей та створення нових форматів субкультурного осмислення.

Так, у загальному розумінні пандемія спричинила соціальну ізоляцію, що спонукало студентів до пошуку альтернативних форм комунікації, таких як віртуальні клуби за інтересами, онлайн-ігри та творчі спільноти. При цьому, поширення мем-культури та створення контенту для соціальних мереж стало способом об'єднання студентів [2].

В свою чергу, умови невизначеності та страху смерті сприяли переосмисленню пріоритетів, підвищенню уваги до тем екології, психічного здоров'я та особистого розвитку, внаслідок чого виникли субкультури, орієнтовані на мінімалізм, самоосвіту та духовні практики [2].

На додаток до вищезазначеного, на переконання В. Павелківа [2], карантин сприяв розвитку субкультур, пов'язаних із домашнім дозвіллям (стрімінг, кіберспорт, крафтове мистецтво) і, до того ж, пандемія також активізувала медіа-субкультури, зокрема блогерів, які пропагують здоровий спосіб життя або розвивають гумористичний контент.

Сукупність вищезазначених наукових підходів та поглядів на проблему створення студентських субкультур в умовах коронакризи (COVID-19) дозволяє зробити висновок про те, що їхнє формування стало органічним реагуванням на виклики для молоді та, зокрема, студентства як її екстративної категорії. Із точки зору соціологічного вчення, у даному випадку потрібно говорити про концепцію «заміщення», котра була використана шляхом заміни реального соціального досвіду та комунікативної

активності її аналогами у вигляді пошуку цифрового та діджиталізованого відповідників з позиції неможливості реалізації першочергових потреб внаслідок епідеміологічних обмежень.

У випадку із поширенням студентських субкультур в умовах війни ситуація, водночас, розвивається за дещо іншою стилістично, проте проєкційно семантичною категоріальною парадигмою. Пріоритетними напрямками даного процесу, на переконання згаданого дослідника, психолога В. Павелківа [2], стали патріотизм та волонтерські рухи, активізація процесів психоемоційної адаптації та процесів діджиталізації субкультурних рухів.

Так, із урахуванням факту того, що війна та повномасштабне вторгнення рф до України сприяло формуванню субкультур, що ґрунтуються на патріотичних ідеях, волонтерській діяльності та підтримці Збройних Сил України, у студентському середовищі з'явилися ініціативи з організації благодійних акцій, збору коштів, виготовлення амуніції або гуманітарної допомоги [2].

Також, як відмічає дослідник, у студентському середовищі під впливом явища війни та повномасштабного вторгнення рф до України почали генеруватися ініціативи з організації благодійних акцій, збору коштів, виготовлення амуніції або гуманітарної допомоги [2].

Наведені вище приклади, на наш погляд, є проявами ситуативних відповідей на сьогочасні виклики, сформовані політичною та, як наслідок, соціальною дійсністю. Студентство як проактивна соціальна група, що завжди прагне до змін, трансформацій та соціально-біхевіористського розвитку, одним з перших створило підвалини до інтеграції пропорційно умовам сьогодення, посилення суспільної згуртованості в межах власних комунікативних груп та на загальнонаціональному рівні.

Водночас, навантаження на студентів вимагало їхньої психоемоційної адаптації. Остання, як, знову-таки, відмічає у вищезгаданому дослідженні В. Павелківа [2], відбувається в Україні в умовах воєнного стану у особливий спосіб. Зокрема, воєнний стрес і переживання втрат формують особливі форми самовираження крізь призму мистецтва, музики, літератури або вуличної творчості. Внаслідок цього, власне, і розвиваються субкультури, які акцентують увагу на психологічній підтримці та рефлексії воєнного досвіду.

У вітчизняних дослідженнях, водночас, взагалі не було акцентовано увагу на такому явищі, як взаємна доповнюваність та взаємна кореляція коронакризи та війни як факторів, що детермінують генерацію (створення) студентських субкультур в Україні в кризовий період. Виходячи з цього та опираючись на деякі вітчизняні праці дотичної соціальної та соціально-психологічної формації [3, 4, 5], пропонуємо зупинитися на дослідженні зазначеної феноменологічно-структурної категорії аналізу зазначеної проблеми.

Взаємодія двох криз у контексті формування прецеденту поширення студентських субкультур в умовах війни та коронакризи має власним проявом гібридність субкультур, аспект посилення креативності студентської спільноти та елемент пошуку солідарності як соціально-психологічного концепту, котрий формує почуття суспільної інтегрованості та захищеності індивіда та забезпечує адекватне, взаємовигідне функціонування студентської соціальної групи у її субкультурному руслі [3].

По-перше, війна та коронакриза сприяли формуванню гібридних субкультур, які об'єднують волонтерство, активізм і цифрову культуру, а важливим аспектом стало поєднання локальної ідентичності (збереження української культури) та глобальних трендів (участь у міжнародних студентських ініціативах) [3, 4].

По-друге, українська молодь в обох випадках почала використовувати мистецтво як спосіб подолання травм і самовираження — так, популярності набули музичні колаборації, літературні читання, присвячені темам війни та пандемії [3, 4, 5]. В обох випадках йдеться насамперед про концептуальні можливості індивіда (в даному випадку — студента) як соціальної істоти відносно її підлаштування під певні реалії, котрі першочергово вимагають адаптивності — як персональної, так і соціальної. У даному випадку, з огляду на вищезазначені матеріали досліджень, котрі допомогли нам сформуванню кінцевого погляду на проблему інтегрованої поєднаності коронакризи та війни як детермінаторів соціальних трансформацій молоді та, зокрема, студентів можемо зробити висновок, що саме студенти певним чином задали тренд (соціальний, соціологічний та суспільний) до легітимації такого процесу та своєрідного надання квоти на самопрояв у глобальному вимірі.

По-третє, обидві кризи підсумково стимулювали солідарність у студентських середовищах, що проявилось у взаємній підтримці, зокрема через обмін ресурсами, колективне навчання та допомогу постраждалим [3, 4, 5]. На наш погляд, саме довіра та соціальна згуртованість є ключовими факторами, що дозволили забезпечити балансування соціальної активності на рівні, допустимому відповідною соціальною, епідеміологічною та безпековою дійсністю водночас. Тим не менш, саме зазначені кластерні категорії виступають чинниками регенерації, реадаптації соціальної взаємодії студентів, формування ними субкультур задля гуртування за інтересами та з метою реалізації інстинкту виживання, розвитку, що походять від фактору виникнення кризового періоду та нетипової з соціально-адаптивної та концептуальної точок зору ситуації.

На основі вищезазначеного можемо стверджувати, що коронакриза, спричинена пандемією COVID-19, та повномасштабне вторгнення РФ в

Україну 24 лютого 2022 року стали масштабними потрясіннями, що докорінно змінили соціальну тканину студентського життя. У цих умовах відбулася значна видозміна соціальних зв'язків у студентській спільноті, що сприяла як дезінтеграції традиційних форм комунікації, так і зародженню нових субкультурних формацій. Дані факти негативного соціального прояву та соціологічного підлаштування актуалізували роль студентів як активної соціальної групи, здатної адаптуватися до нових викликів і створювати унікальні механізми підтримки, самоорганізації та самовираження.

Висновки. Аналіз специфіки та стилістики поширення студентських субкультур в умовах війни та коронакризи в Україні дозволив дійти наступних умовиводів.

Соціальна роль пандемії полягала у зміні способів соціальної взаємодії, яка перейшла переважно в цифровий формат. Ізоляція, дистанційне навчання та обмеження фізичних контактів сприяли формуванню нових віртуальних субкультур, зокрема груп підтримки, онлайн-спільнот за інтересами та цифрових активістських рухів. З соціологічної та соціолого-феноменологічної точки зору (призми) дана ситуація дала поштовх розвитку медіакультури, цифрового мистецтва, а також активізації гумористичних і меметичних форм самовираження — відтак, студенти адаптувалися до нових умов, створюючи спільноти, що функціонували як майданчики для психологічної підтримки, обміну знаннями та взаємодопомоги.

Соціально-суспільна роль війни полягала у згуртуванні студентів навколо спільної мети захисту держави та підтримки постраждалих. Волонтерські ініціативи, благодійні акції, інформаційна боротьба та мистецькі проекти, спрямовані на підтримку Збройних Сил України, стали визначальними характеристиками студентських субкультур у цей період. Війна також стимулювала переосмислення цінностей, зміцнення патріотичних настроїв та розвитку нових форм культурної ідентичності, що наклало прямиий відбиток на процеси соціологічного респонсування подібним викликам.

Найважливішим з точки зору соціологічно-соціальної ролі коронакризи та війни як негативних подразників є формування нових форм соціальних зв'язків, що ґрунтуються на солідарності, колективній відповідальності та інноваційності. Так, війна та пандемія дали поштовх для інтеграції традиційних локальних форм субкультур із глобальними трендами, включаючи активне використання інформаційно-комунікаційних технологій і цифрових платформ — узагальнено вищезазначене сприяло виникненню гібридних субкультурних формацій, що поєднували патріотизм, цифрову творчість та волонтерство.

Література :

1. Feldman, K. A., Newcomb, T. M. The Impact of College on Students. Taylor & Francis. 2020. 502 p.
2. Павелків, В. Роль впливу молодіжних субкультур на поведінку молоді в кризовий період. Психологія : реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ. Вип. 20. 2023. С. 154-160.
3. Радзівський, В. Вікові субкультури : до питання систематизації. Вісник НАКККіМ. № 1. 2014. С. 56-61.
4. Радзівський, В. Домінуючі субкультури як підкультурний мейнстрім. Культура України. Вип. 52. 2016. С. 191-200.
5. Ладонько, Л., Цілина, Д. Молодіжні субкультури як важливий фактор соціалізації сучасної молоді. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 75 (2). 2024. С. 43-48.

References::

1. Feldman, K. A., Newcomb, T. M. The Impact of College on Students. Taylor & Francis. 2020. 502 p.
2. Pavelkiv, V. The role of youth subcultures on the behavior of youth in a crisis period. Psychology: reality and prospects. Collection of scientific works of the RDGU. Issue 20. 2023. P. 154-160.
3. Radzievsky, V. Age subcultures: on the issue of systematization. Bulletin of the NACCKiM. No. 1. 2014. P. 56-61.
4. Radzievsky, V. Dominant subcultures as a subcultural mainstream. Culture of Ukraine. Issue 52. 2016. P. 191-200.
5. Ladonko, L., Tsilyna, D. Youth subcultures as an important factor in the socialization of modern youth. Current issues in the humanities. Issue 75 (2). 2024. pp. 43-48.